

žalobce nic takového netvrdil ani nedokázal, protože dále způsob oznamování pojistné příhody může být smlouvou blíže stanoven a protože čl. 16 odstavec první vš. poj. podm. stanoví neprodlené telegrafické oznámení pojišťovně, neb ústní nebo telefonické oznámení zmocněnému jednateli, což vše žalobce neučinil a také písemné zprávy opožděně zaslal, byla pojišťovna oprávněna použití průpadné doložky ve smyslu čl. 19 první věta vš. poj. podm. Již tím ztratil žalobce nárok na náhradu škody a přes to mohla pojišťovna podle §u 32 (4) poj. zák. čís. 501 z roku 1917 podržeti premii za dotyčnou pojistnou periodu.

Čís. 3388.

Projednávali se případ ze Slovenska (Podkarpatské Rusi) před zemským civilním soudem v Praze dle zákona ze dne 2. listopadu 1918, čís. 4 sb. z. a n., platí pro řízení civilní soudní řád ze dne 1. srpna 1895, čís. 113 ř. zák., v otázkách hmotněprávních pak právo, platné na Slovensku (Podkarpatské Rusi).

Dle §u 271 c. ř. s. nelze se dotazovati ministerstva spravedlnosti o sdělení práva platného na Slovensku.

Místo zákona, na nějž se odvolává § 92 ústavní listiny, nastupuje na Slovensku soudní praxe, ovšem pouze do dne, kdy vešla ústavní listina v platnost.

Na státu nelze se domáhati náhrady, byl-li za bolševického vpádu na Slovensku roku 1919 eskortě vyrván srotivším se davem člověk a utracen.

(Rozh. ze dne 15. ledna 1924, Rv I 1244/23.)

V době bolševického vpádu na Slovensko byl dopravován Henrik B. četnickou eskortou z Báňské Bystřice do Čech. Na nádraží v D. na Slovensku byl B. srotivším se vojskem a davem eskortě vyrván a oběšen. Žaloba pozůstalých dětí na Československý erár o náhradu škody, zadaná na zemském soudě v Praze byla zamítnuta s o u d y v š e c h t ř í s t o l i c, N e j v y š š í m s o u d e m z t ě c h t o

d ů v o d ů:

Žaloba domáhá se náhrady škody, vzešlé žalobcům z toho skutku, že otec jejich Henrik B., když, byv dne 7. června 1919 zatčen, transportován byl po dráze četnickou a vojenskou eskortou z Báňské Bystřice na Slovensku do Terezína v Čechách, byl dne 8. června 1919 na slovenské stanici D. prý na žádost lidu vojáky z vozu vyvlečen a oběšen, ježto se rozšířila — dle žaloby nepravá prý — pověst, že byl maďarským bolševickým špehounem. Stát prý je povinen náhradou škody, protože eskorta, jež měla B-a chrániti, dopustila, aby byl bezdůvodně utracen, nese tedy vinu na jeho usmrcení. Již toto udání žaloby samé stačí úplně, by žaloba byla na základě něho zamítnuta, i netřeba tedy hleděti k tomu, že nižší stolice zjistily, co žalovaná strana tvrdila, že

B. byl vojáky a davem eskortě vyrván a odpor vůči davu tomu na jeho záchranu projevený pohrůžkou zastřelením zlomen, nebo-li že se v to vmísila vyšší moc, čemuž dovolání odpor se spisy a neúplnost řízení vytýká. Ač se případ sběhl na Slovensku, připadla věc zemskému soudu v Praze dle zákona ze dne 2. listopadu 1918, čís. 4 sb. z. a n., i nemůže býti sporu o tom, že pro řízení platí civilní soudní řád platný pro území, v kterém má sídlo příslušný soud, před nímž se věc sporná projednává, tedy civilní soudní řád platný pro historické země české, naproti tomu že věc samu řešiti jest podle hmotného práva onoho území, kde se případ sběhl, tedy dle občanského práva platného na Slovensku. Jak může první soud míti za to, že řídit se jest dle občanského práva platného pro stranu žalobcovu dle sídla jejího, za toto právo pak pokládati občanské právo historických zemí a vylučovati tudíž užití »maďarského«, t. j. slovenského práva a opírat se při tom o § 4 obč. zák., nelze nijak chápati. Co touto citací Šu 4 mělo býti řečeno, nemožno se ani z daleka domysleti, když předpis ten jedná o činech státního občana čsl. v cizině a poukazem na další ustanovení též o činech cizince v území Čsl., a když historické země české a Slovensko nejsou si navzájem cizinou, nýbrž jediným společným státem. Norma, z které tu vycházeti sluší, jest pouze a jedině zákon ze dne 28. října 1918, čís. 11 sb. z. a n., kterým Národní výbor prohlásil zřízení samostatného státu Československého a který stanoví, že d o s a v a d n í zákony a nařízení zůstávají v platnosti, tedy, poněvadž v historických zemích českých byly jiné a na Slovensku také jiné, zůstávají v platnosti v historických zemích ty, které tam posud platily, bývalé rakouské, a na Slovensku ty, které zase tam platily, bývalé uherské. Tím jest otázka jasně a přesně vyřízena. Kdyby toho nebylo, slušelo by odvolati se na § 7 obč. zák., t. j. na přirozenost věci, která tohoto řešení nutně vyžaduje. Ale právě proto, že nejde o cizozemsko a cizozemské právo, nedopadá tu ani § 271 c. ř. s. a právem dovolání vytýká, že nebylo správně, když odvolací soud dle tohoto Šu ministerstvo spravedlnosti o sdělení práva platného na Slovensku dožádal, neboť nelze to dobře zdůvodniti ani tím, že Slovensko před převratem bylo cizozemskem nebo, by se mluvilo výrazem Šu 271 c. ř. s., částí »jiného státního území« (čl. XXIX. úv. zák. k c. ř. s.). Bylo to sice pro nižší stolice spojeno s obtížemi, obeznámiti se se slovenským právem, ale nebylo to nemožno a přijímati právní poučení od ministerstva ať spravedlnosti ať unifikačního nebylo na místě již proto, že tu jde v jisté míře o poučení ve věci vlastní, ježto žalován je Čsl. stát a ministerstva ta jsou částí jeho vlády. Zejména však neměl poučení užití, pokud opouštějíc půdu pouhého zjištění stavu a obsahu soudní praxe, zabíhá až do právních vývodů, neboť to není ani Šem 271 c. ř. s. odůvodněno. Co se týče hmotněprávní otázky ve věci samé, zřejmo z děje svrchu vyličeného, že žaloba svádí škodu na nezákonný výkon veřejné moci, t. j. že eskorta, dopravující B-a, nesplnila své povinnosti, proti útoku ho ochrániti. Co se týče ručení státu v takovém případě, liší se právo historických zemí značně od práva slovenského. V historických zemích již před vydáním ústavní listiny platila v praxi a také, ačkoli tu nebezodporu, i v nauce zásada, že stát ručí za nezákonný výkon veřejné moci

jen v tom případě, že mu zákon ručení to pro ten který případ jmenovitě ukládá. Takové případy jsou a nalézají se seznámeny v literatuře, ale projednávány případ mezi ně nenáleží. Ústavní listina tuto zásadu převzala, stanovivši v §u 92 výslovně, že z á k o n určuje, pokud stát ručí za škodu způsobenou nezákonným výkonem moci veřejné. V tom je ovšem obsažen nejen zákonodárcův slib budoucí zákonné úpravy této otázky, nýbrž i odkaz na zvláštní zákonné normy ručení státu pro ty které jednotlivé případy již stanoví, ale právě proto plyne z toho nepopíratelně, že ručení státu za škodu tohoto druhu nenastává, není-li zákona, jenž by mu její náhradu ukládal. § 92 ústavní listiny platí ovšem také pro Slovensko a tu dovolání vytýká odvolacímu soudu, že předpisu toho užívá, ačkoli ústavní listiny a s ní i tento předpis vešel v platnost teprve dne 6. března 1920 (čl. VIII. úv. zák.), kdežto případ stal se již v červnu 1919, kdy onoho předpisu ještě nebylo. Co se týče historických zemí, byla by otázka lhostejna proto, že předpis potvrdil jen dosavadní právo, t. j. výklad, jakého se mu v praxi i v panující nauce dostalo, a jest tedy v tomto smyslu zákonným výkladem posavadního práva, jenž dle §u 8 obč. zák. na všechny posud nerozřešené případy použít býti musí. Co však se týče Slovenska, jež nemá práva kodifikovaného, nastupuje místo zákona soudní praxe, t. j. normy ustálené právo-tvornou činností soudů. Obsahuje-li však, jak shora řečeno, § 92 úst. list. jednak odkaz na dané již zvláštní zákony, otázku upravující, jednak slib další budoucí zákonné její úpravy, je, když platí i pro Slovensko, zřejmo, že den, kdy ústavní listina a s ní tento § vstoupily v působnost, t. j. 6. březen 1920, jest dnem rozhodným, tvořícím rozmezí v ten způsob, že platí sice v otázce právo soudní praxí až do toho dne vytvořené, že však od toho dne soudní praxe žádné další právo v ní už vytvářeti nemůže, nýbrž ve všech případech nezákonného výkonu veřejné moci, lišících se podstatně od případů, pro něž praxe povinnost státu k náhradě už stanovila, dlužno vyčkati slíbené budoucí zákonné úpravy. Tento zákaz další právo-tvorné činnosti soudní praxe najisto obsažen je v kategorickém výroku ústavní listiny: »Pokud stát ručí určuje z á k o n,« kterýž výrok platí od rozhodného dne 6. března 1920 i pro Slovensko. Jinak by také nastala anomalie mezi obojím právem: v historických zemích zůstal by platným posavadní stav až do budoucí očekávané zákonné úpravy, na Slovensku však mohla by praxe tvořiti právo dál, rozšiřovati ručení státu neomezeně a předbíhati tak budoucímu zákonu, kdežto zákonodárce přijímá sice dosavadní právní stav, na dál však vyhrazuje úpravu sám sobě. Stav dosavadního slovenského práva soudní praxí vytvořeného, jest tento: Poštovní erár ručí za škodu způsobenou tím, že manžel poštmistrové sumu peněžitou v poštovním úřadě mu k úřednímu jednání (na poukázku) odevzdanou zpronevěřil (Kurie 21. února 1900, Grill II., 1342). Stát zodpovídá za škodu, způsobil-li četník z nepozornosti, zjištěné příslušným četnickým soudem, někomu ublížení na těle výstřelem z pušky (Kurie 22. listopadu 1906, Grill XII., 1143), předpokládaje, že se to stalo ve službě (Kurie 18. října 1911, Grill XVIII., 411), u výkonu povolání (Kurie 21. dubna 1911, Grill XVIII., 412), ne tedy, stalo-li se to mimo službu, na př. když v ho-

spodě při rozhovoru demonstroval čteník nabytý revolver, což je zakázáno. Stát povinen je odškodným vdově a dětem toho, koho čteník usmrtil, použiv proti předpisu zbraně, když zavinění čteníka trestním soudem zjištěno (Kurie 18. září 1908, Grill XVI., str. 375). Vojenský erár ručí za škodu způsobenou vojenskou pohotovostí použitím zbraně proti předpisu (Kurie 19. května 1909, Gottl, sbírka decisií čís. 150). Stát ručí za škodu způsobenou zaviněním orgánu konsulátního při výkonu jeho úřadu na př. defraudací při inventuře pozůstalosti (Kurie 17. prosince 1912, Sbíрка decisií soukromoprávních VII., 22). Stát ručí za škodu, kterou jeho zaměstnanci vinou svou při výkonu svého úřadu nebo služby způsobili, ač-li škodu pravidelným opravným prostředkem nebylo lze odvrátiti a jestli poškozený od provinilého orgánu státního pro jeho nemajetnost náhradu obdržeti nemůže, na př. lodivod státní vjel z neopatrnosti do soukromé lodě (rozh. soudní tabule v Budapešti ze dne 30. října 1917, sbírka decisií soukromopr. XII., 29). Stát ručí za škodu, kterou způsobil domobranecký četař ve službě bezprávným činem (smrtelné bodnutí), pro který byl vojenským soudem odsouzen (Kurie 4. prosince 1917, sbírka dec. XII., 73). Z této soudní praxe odvoditi lze právní pravidlo, že stát ručí za jistých případných dalších předpokladů za škodu vzniklou nezákonným výkonem veřejné moci jen pod tou neúchylnou podmínkou, že způsobena byla z a v i n ě n í m jeho orgánu při výkonu služby neb úřadu, avšak i tak lze pravidlo to odvoditi toliko pro doby n o r m á l n í, t. j. pro případnosti, jež se již za normálních poměrů přiházejí a tudíž pravidlům normálního práva podléhají. Tato poslední podmínka však nedopadá, neboť případ se stal za bouřlivých dob maďarského bolševického vpádu, tedy za doby v á - l e č n é, v okolnostech mimořádných, kdy normální řád věcí jest vyšinut z kolejí a rozvrácen, takže nelze jej ani moci státní bezpečně ovládati a měřítko tedy, kdy a pokud lze státu ručení za komisivní neb omisivní excess jeho orgánů ukládati, jest zcela jiné. Antecedence pro tento případ v soudní praxi tedy není, není tudíž obyčejové právní normy, jež by pro případ ten stát k náhradě škody zavazovala, avšak normu takovou nově vytvořiti brání, jak vyloženo v §u 92 úst. list. Netřeba tedy rozbírat, zda eskorta zanedbala povinnou ochranu Henrika B-a a zavinila tak jeho utracení a jsou proto tvrzený rozpor se spisy a vytýkaná neúplnost řízení k otázce zavinění se vztahující bezpředmětny. K vůli úplnosti doložiti dlužno, že slovenské právo nemá zákona podobného zákonu ze dne 18. srpna 1918, čís. 317 ř. zák., dle něhož jest stát povinen náhradou škody, byla-li v »nynější« válce příslušníkem ozbrojené moci usmrcena civilní osoba (§ 1 odst. 1), ač-li bylo usmrcení s výkonem služební moci ve spojení (týž § písm. e), že však i tento zákon vztahuje se jen na válku světovou (arg. slovo »nynější«), nikoli na válku československo-maďarskou z r. 1919, a konečně že jest zákon ze dne 18. března 1920, čís. 187 sb. z. a n., jenž platí i pro Slovensko (§ 6) a stanoví, že stát může tomu, kdo utrpěl škodu při výtržnostech, poskytnouti dobrovolný příspěvek k náhradě škody, že tedy zde jest učiněno opatření proti tvrdosti právního stavu, pokud právní nárok na náhradu

uznán není, čímž doložena jest zároveň správnost právního stanoviska shora zaujatého.

Čís. 3389.

Jde o převzetí podniku ve smyslu §u 1409 obč. zák., byl-li převzat obchod s převážnou částí zboží, s obchodními místnostmi a pomocným personálem. Lhostejno, že byl nadále veden pod jinou firmou. Převzetí nevztahuje se na osobní dluhy bývalého majitele, s převzatým obchodem nesouvisející (na př. z bursovních spekulací). Přejali-li podnik blízcí příbuzní zcizitele, jest vyloučeno jich ručení za dluh, související s převzatým obchodem pouze tehdy, prokáží-li, že o dluhu nevěděli aniž věděti museli.

(Rozh. ze dne 15. ledna 1924, Rv I 1280/23.)

Žalující banka byla v obchodním bankovním spojení s firmou S. B. F., jejímž majitelem byl Zikmund S. Z obchodního spojení příslušela žalobkyni pohledávka 201.000 Kč. Zikmund S. prodal firmu svému synovi Oskaru S-ovi a zeti Rudolfu W-ovi, na nichž se banka domáhá zaplacení oněch 201.000 Kč. O b a n i ž š í s o u d y uznaly žalobní nárok co do důvodu po právu, o d v o l a c í s o u d z těchto důvodů: Základem žaloby je právní poměr, jak jej má na zřeteli ustanovení §u 1409 obč. zák. Vzhledem k tomu, že odvolatelé jsou blízkými příbuznými Zikmunda S-a po rozumu ustanovení §u 32 konk. ř. a tento byl majitelem firmy S. B. F., náleželo odpůrkyni, podati důkaz pouze o tom, že firma S. B. F. je dlužnicí odpůrkyně a že odvolatelé převzali od Zikmunda S-a obchod, který tento pod firmou S. B. F. vedl. Důkaz tento se odpůrkyni zdařil, neboť okolnost prvá byla v prvé stolici zjištěna bezvadně, okolnost druhá pak byla zjištěna v prvé stolici na základě výpovědi svědka Jiřího H-a ve spojení s jinými skutečnostmi a ve druhé stolici i na základě dopisu ze dne 20. dubna 1922 a to způsobem úplně postačitelým, při čemž se podotýká, že, i když snad Zikmund S. něco z obchodu odprodal osobám jiným a něco si ponechal pro svou potřebu, to právní povaze převzetí obchodu, jak to ustanovení §u 1409 obč. zák. má na mysli, není na úkor, jmenovitě, jde-li o věci, jež, co se ceny týče, nejsou v žádném poměru k ceně věcí, které byly odvolateli převzaty.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Základní spornou otázkou v této rozepři jest, zda žalovaní převzali podnik bývalého majitele firmy S. B. F., zda jeho dluh nyní proti nim zažalovaný patří k tomuto podniku a zda o dluhu tom měli nebo museli míti vědomost (§ 1409 obč. zák.). Podle zjištěných skutkových okolností nelze o tom pochybovati, že žalovaní převzali podnik Zikmunda